

"Uzzijáhu király halálának évében megláttam az Urat, amint magas, kiemelkedő trónuson ült; az Őt szegélyező dicsőség betöltötte a templomot. Fölötte szeráfok állottak; minden egyesnek hat-hat páros szárnya volt; kettővel arcukat fődtek el, kettővel lábukat fedezték, s kettővel lebegtek. Egyik a másikához ezt a szót kiáltotta: Szent, szent szent a seregek Jahvéja, egész föld tele deicsőségével! Ekkor a hangos kiáltástól meginogtak a küszöbök alapjai, a ház pedig megtelt füsttel. - Jaj nekem! - szoltam - mert megsemmisülök, mert annak dacára, hogy tisztátalan ajku vagyok, s tisztátalan ajku nép küzpette lakom, az én szemem látta a királyt, a seregek Jahvéját! Erre hozzám repült az egyik szeráf, s kezében égő parazsat hozott az oltárról, megérintette a szájamat és így szolt: Lásd, hogy az ajkadat érintette, bűnöd terhe eltávozott, s vétked elfedtetett!"

Miután I. rész 1. vers szerint Jesejáhu Uzzijáhu király napjaiban is prófétált, ez a látomás, melyet a király halálának évében látott, aligha lehetett az első látomás, melyet kapott, s nem tartalmazza a próféta elhívását, hanem inkább további szolgálatra való megerősítést, még inkább megtisztítást. Pál sem apostolságának elnyerésekor ragadtatott el a harmadik égig és a paradicsomig, s Pál élménye megfelel annak, amit Jézsajáhu a templomban látott. Fölmerül a kérdés, melyik templomban látta meg a próféta Jahvét. Valószínűleg a jeruzsálemi, tehát földi templomban időzött, de a kőből épített templom egyszerre elvesztette földi jellegét: megdicsőült, mint Jézus a hegyen, falai kitágultak, s a végtelen szellemi távolságok előtűntek. A templom nyugati oldalán, ahol a szemtek szentjében a frigyládán az engesztelő fődel trónust képezett, megjelent - persze jelképekben, mert szellemi valóságot földi nyelven kifejezni nem lehet, - megjelent az igazi, a mennyei trónus és rajta egy sejtelmes valóság, kit kő homálya fedett. Ez a kő, amely mindig ott időzött a frigyládán, most kiterjedt; fénylő titkával az egész templomot betöltötte, s amikor szegélye elérte a falat, a fal eltűnt, s a szellemvilág láthatóvá lett. Az első, amit a próféta a szellemvilágból megpillantott, a szeráfok jelensége volt. ~~Szeráfok~~ Szeráf héber szó, elégetést jelent; száráf tehát a tűz őrizője. Ily tüzet őrző angyalokról Ezékiel is beszél /1,4 skk./, de ő élő lényeknek nevezi őket ugyanazzal a szóval, amely állatot is jelent; ezért mondja Károli lelkes állatnak régi magyar nyelven, melyben az állat lényt fejez ki /asszonyi állat anyyi, mint női lény/. Eszerint szeráf, élő lény és kerub ugyanazt a fogalmat fedik. Mikor azonban az eredetileg háromfélélt jelentő három szót egy fogalomra ruházzuk, nem hallgathatjuk el, hogy a szeráfokat Ezsaiás nem egészen úgy írja le, mint Ezékiel az élő lényeket; de viszont János a Jelenségek könyvében sem úgy ábrázolja az élő lényeket, noha ugyanazt az elnevezést használja, mint Ezékiel /chajjá, dzóón/; sőt elhelyezésben különböznek mindhárom leírásban azok a kerubok is, melyek kiábrázolva voltak a szent sátor tutorain, szőnyegein, a templom falain, tutorain, amennyiben - a frigyládánál elhelyezetteket kivéve, nem trónőrző angyalok. I.M.3,24 a paradicsomkert ajtajába helyezi őket, hogy lángpallossal őrizzék annak utját. A kerub szó jelentése ismeretlen; valószínűleg hangcserével a cuareb igével rokon, mely közelséget, közellétet fejez ki; eszerint a kerubok Isten közelségében vannak, ami trónőrző jellegüknek megfelel; ám Isten közelségéből Isten lényét, kisugárzását viszik szét a világra, s így a tűz és fény hordozói, ami megfelel a száráf, szeráf szavak értelmének. Mivel pedig a tűz egyúttal az élet tartalmát is adja - ez élet égés - érthető a chajjá, dzóón elnevezés is, nemcsak élő, hanem életadó jelentésben, mint ahogy Jahve nemcsak Valót, hanem Létezőt is jelent.

Ezsaiás 6-ban leírt szerepük egészen megfelel ennek a feladatnak: a templomnak is mondott trónteremben elhelyezett oltárról, mely a trónussal azonos, izzó szénét visznek, mint Ezékiel élő lényei, Ezsaiás prófétához, ahogy a Gecsemánában is Istennek egyik kerubja Jézusba életet, életerőt öntött. Ellenkező művelettel is látjuk őket: ahogy a Paradicsom utjában a kiűzött embertől az életerőt megtagadják. Eszerint Isten életeréje nem immanentiális közvetlenséggel, - mint a pantheista világfelfogás feltételezi - hanem gondolkodó és öntudatos személyek közvetítésével megy szét

a teremtésbe, s még az ember Jézus is angyalon keresztül kapja az élet-töltést. Ez 6-ban a szeráfok szerepe igazolja, hogy a kerubokkal azonosak. Hogy szárnyuk száma 6, míg az élőlények vagy életadók szárnya 4, nem jelent sokat, mert nem a valóságot ábrázolják a leírások, hanem a valóságot csak visszatükröző, példázó jelképeket. Ha pedig nem valóságfeszítésről, hanem csak példázatról, jelképekről van szó, akkor a példázat vagy jelkép tetszés szerint alakulhat, aszerint, amit éppen példázni akarunk. Ha csak a kerubok alázatos tarózkodásáról van szó, melyet a lábukat elfedező két szárny fejez ki, s a kerubok istenfélelméről, mit az arcot betakaró két szárny jelképez, akkor elég a keruboknak két pár, azaz négy szárny. De ha azt is ki akarom fejezni, hogy a kerub helyét változtatja, akkor még egy pár szárnyra van szükség, azaz összesen hat szárnyra. A jelkép olyan, mint a szó, mely a mondanivalóhoz és nem a teljes valósághoz igazodik. Az első 4 szárny oly szerepet tölt be, mint a sátor függőnyei vagy a templom falai: a Teremtő megemésztő ereje és a teremtmény kicsiny befogadó képessége közé állanak, s föltartják a fényből és erőből azt, ami tulsok. Az Isten dicsőségének elviselhetetlen nagysága hozza a szeráfok ajkára a kiáltást: "Szent, szent, szent a seregek Jahvéja!" azaz: egyedülálló, más lénytől megközelíthetetlen; továbbá a folytatás: "egész föld tele dicsőségével!" azaz olyan sok dicsőség sugárzik ki Istenből, hogy bár már az egész földet betöltötte, még mindig annyi sugárzik ki belőle, hogy azzal lehetetlen fedetlen szemmel szembe nézni. A szeráfokból kiszálló indulat oly erős, hogy környezetük belerázkódik, a templomnak alapjai rendülnek meg, mint a tanítványok alatt a föld, mikor Isten szent Szelleme ismételten rájuk szállott /Csel.4,31/. Ez a megrázkódás mutatta, hogy foka van annak, amit a teremtmény a Teremtőből elviselni képes. Am ha az Isten közelében állandóan ott tartózkodó szeráfok alig tudják elviselni Isten közelségét, mit volt képes elhordozni a földről az égbe ragadott próféta szelleme, ki aggodalomtól ellepve kiáltott fel: "Jaj nekem! mert megsemmisülök, mert annak dacára, hogy tisztátalan ajku vagyok, s tisztátalan ajku nép közepette lakom, ön szemem látta a királyt, a seregek Jahvéját!" A kerub nem volt tisztátalan, de a próféta a tisztátalan embervilágból érkezett a mennyei templomba, Isten közelébe: jogos volt tehát a megrettenés, hogy miként fogja kibírni Isten közelségét. Ha a gyarlóságnak rektóznia kell Isten jelenlétében, mennyivel inkább a bűnnak! A próféta királynak mondja itt a seregek Jahvéját, mert ha seregek fölött van, akkor nyilván azoknak király, ura; akkor nyilván uralkodik rajtuk és általuk a teremtésben. Ez a szó: "király" kétségen kívül helyezi, hogy Isten a prófétának nemcsak büngyüllő szentsége miatt volt rémületes, hanem uralkodói fensőbbisége miatt is. Ezért a tűz, amelyet Isten mellől, az oltárról, azaz a kerubok közül a repülő szeráf elvitt, s amellyel a próféta száját megérintette, ha nem is kiégette a prófétát tisztátalanná tevő vétet, mégis az életerő bléarasztásával megsokasította befogadó képességét; a prófétába beáradó nagy erő félreszorította a bűn lélekölő erejét, s ezzel elfedezte azt. Ez a próféta kijelentés két igen feltűnő, meglepő és az isteni titkokba mélyen bevilágító tényre irányítja figyelmünket. Az egyik tény az, hogy bár Isten jelenléte a gyarló és bűnös teremtménynek halálos megsemmisülést hozhat, az ellenszer, mely ezt a megsemmisítő hatást ellensúlyozhatja, magában a hatást előidéző életerőben van. Aki lassankint hozzászokik Isten jelenlétéhez, abból mind nagyobb mennyiséget bir elviselni. Ha el akarod birni Isten jelenlétét, ne menekülj tőle, hanem keresd! Másik nevezetes tény ennek az Istenből áradó életerőnek bünt élvező, bünt elfedező hatalma. Hogy ezt jobban megértsük, nem szabad elfelednünk, hogy az életerőt tartalmazó izzó szentet a szeráf nem a trónusból vette, melyben Ezékiel szerint szintén tűzfészek égett, hanem az oltárról, melyen az ártatlan áldozat vére folyt ki, s az áldozat égett el. A parázs tehát a vér erejét hozta magával, s csak a vér hatalmával tudta visszaszorítani, elfedezni az emberi lélek vétkeinek terhét. Oltár és trón jelképek, mindkettő Isten lényébe enged bepillantást: Isten életadó és pusztító erő; de áldozó szeretet is; élet és erő forrása is, de a megbocsátó szeretet kutfeje is. Oltár és trón együtt vannak Isten lényében; oltár és trón azonosak. Isten életerejét visszatartja a kerub, kit a Paradicsom kapujába állítottak; de Isten életerejét hozza ugyanaz a kerub, mikor a Golgota vérét is hozza Grál-serlegében. Isten mennyei trónusa

akkor veszi el félelmetes voltát, mikor oltárrá változik át. A hívők világát az oltár-trónus kormányozza!

"Ekkor meghallottam az Urnak szavát, amint így szólt: Kit küldjek el? Ki menne el értünk? S így feleltem: Én! Engem küldj el! - Eredj! - felelte - s mondd meg ennek a népnek: Jól oda fogtok hallgatni, de nem értitek meg! Alaposan megnézitek, mégsem ismeritek föl! Tedd elhizottá e nép szívét, tedd tompává fülét, kend be szemét, hogy szemével ne lásson, fülével ne halljon, szive ne értsen, meg ne térjen és meg ne gyógyuljon! - Meddig tart ez Uram? - kérdeztem, s Ő így felelt: Addig, míg a városok pusztán várnak, lakatlanul; amíg a házakban nem marad ember, s talaj sivataggá nem lesz; amíg Jahve az embereket messzire nem küldi, s az országban nagy nem lesz az elhagyatottság! S amikor már egy tiz ednyi marad benne, ez újra csak arra való lesz, hogy lelegeljék! De mint ahogy a terpentín-fánál, s a tölgynél, mikor ledöntik, a csonk megmarad, itt is szent magrá lesz a csonk!"

Semmi sem bizonyítja jobban a próféta lelkében beálló változást, mint az a rögtöni vállalkozás, mellyel az Ur kérdésére habozás nélkül válaszol, s többé nem gondolkodik azon, hogy Istennel való érintkezése neki halált hozhat. Isten ugyanis nem céltalanul emelte föl Magához a mennyei templomba a próféta lelkét, mint ahogy Pált sem különös szándék nélkül ragadta el a harmadik égbe, s a Pradicsomba. Pált egy világra kiterjedő misszió szolgálatába hívta el, Ezsaiást Izrael történetének forduló pontján, amikor még lehetséges lett volna a Jahvéhoz való visszatérés, engedte bepillantani mennyei dicsőségébe. Amikor a látomás a próféta lelkén elvégezte hatását, Isten azonnal a kitűzött célhoz nyul, s megkérdi, nyilván a körülötté udvarló angyaloktól, kik a földet járják, s az embereket ismerik, mintegy tőlük várva a feleletet: "Kit küldjek el? Ki menne el értünk?!" A próféta lelkére ránehézedett Izrael sorsa, s az angyalvilágban is ez képezte éppen a tanácskozás tárgyát. Jesajáhunak nem kellett hát megmagyarázni, hogy az Urnak mi végett van szüksége a követre. Izrael megmentésére, Izraelnek Jahvéhoz való visszatérítése végett volt szükség egy apostolra; apostol ugyanis szintén "elküldöttet", követet jelent. Jahvénak a prófétákban is apostolokra volt szüksége. A látomás álomban, elragadtatásban jelent meg, mint Pálnál és Jánosnál; de még az álom megkötöttségében is azonnal mozdul a próféta szelleme és felel az Ur felszólítására, mely látszólag általánosságban hangzott el, noha valósággal a prófétát kereste. A készség rögtön ébred és Jesajáhu azt álmodja, hogy a kérdésre jelentkezett. A megismételt vállalkozás: "Én", "engem küldj el" mutatja a rendkívüli készséget és a vágyat, hogy ajánlkozását elfogadják. Isten kérdésében a többes szám: "értünk" /szórol szóra: nekünk/ a kérdezőre, s Vele tanácskozó, s Izrael sorsát szívükön viselő angyalokra vonatkozik. "Értünk vagyis az angyalok tanácsán megfogalmazott és mindnyájuktól kívánt szolgálat elvégzésére. A próféta szerette népét és mélyen lelkébe vágott a szomorú jövő, melynek az nekifutott. Az isteni küldés tudata határozottabbá tette, s megszilárdította a próféta bizalmát, s munkáját. Egészen másként viselkedik egy ország vezetőinek tanácsában egy magától jelentkező tanácsadó, mint egy nagyhatalom követe, kivált ha az illető a világ legnagyobb hatalmasságának a megbízottja. Ezt a tudatosságot és biztosságot akarta Isten megadni a prófétának. Világos tehát, hogy nem prófétai elhívásról van szó, hanem a már kapott megbízás felfokozásáról, erőteljesebbé tételéről. A prófétát Isten nem általános prófétai működés/re szólítja fel, hanem egy különös megbízás végeztetésére, az utolsó veszedelemből való visszatartásra. Ilyen különös és nehéz megbízást követ csak hosszabb gyakorlat, s alkalmasságának megmutatása után kaphat. Ezsaiás tehát egy idő óta már prófétai munkáját végzi; ezzel a megbízással nehezebb feladat végzésére lép elő. Mihelyt a próféta jelentkezik, azonnal megkapja a megbízást: "Eredj!" Együttal rögtön megkapja a szükséges felszerelést, s szolgálatra felkészítéssel kapcsolatos utasítást is, hogy mit mondjon azoknál, akikhez küldetik. Ez az utasítás igen szomorú, s úgy látszik, hogy vigasztalanná, céltalanná teszi a munkát; az ítélet hangzik ki belőle; a próféta ítéletkihirdetésre megy, nem életbe való visszahívásra. Am többen kaptak már ily isteni végzést, s hallották elhangzani a rájuk kimondott ítéletet; mikor azonban felrettentek és megtértek, akkor az ítélet elfor-

It, s a megtérő bocsánatot kapott. Az akkori Izrael, illetőleg a megmaradt déli ország lakossága, javarészt Juda, közönyösen haladt előre az sten mellől elvivő uton, s a próféta aggodalmas intése után is nyugodtan tovább ment rajta. Várható volt azonban, hogy egy későbbi nemzedék szívére esszi az intő szót, s a nép megtér. Így a jelen nemzedékre kimondott ítélet mellett is a próféta munkája nem látszott gyümölcsstelennek. De eza visszafordulás csak igen nehezen fog elkövetkezni. A multnak, a hosszú közönynek átka rá fog nehezédni a nép lelkére, s később nagy küzdelembe és megerőltetésbe fog kerülni, hogy a nép képessé váljék a megtérésre, a visszafordulásra. Mikor már a nép keresni fogja Istent, sokáig nem fogja megtalálni a visszavivő utat; nem fogja megtalálni magában az akaratot, hogy Isten utjain járjon; nem fogja megtalálni magában a belső látást, a hallóképességet a rejtett, szellemi dolgok észleléséhez. Sötöség éjszakája, tehetetlenség gyötrő kétségbeesése fog a népre nehezédni, s nem fogja tudni belkéből kiüzni a szellemi világgal szemben a tompultságot. "Jól oda fogtok hallgatni, de nem értitek meg. Alaposan megnézitek, mégsem ismeritek fel!" Ez a képtelenség és tehetetlenség, hogy Istenhez közeledjenek, büntetése lesz annak a makacs és hosszú ellenállásnak, melyet a nép Isten hívásával szemben tanusított. Ha a visszatérés igen könnyű volna oly hosszú megvetés után, az újra megtalált élet értéktelennek, könnyen megszerzettnek tűnnék fel. Nehézzé kell tenni a visszatérést, hogy a megtalált bocsánat értéke megnőjön, s hogy a visszahozó ut küzdelmei az elhagyott Istennel való közösségért való harc fontosságát a nép szemében emeljék. Becsülni azt szoktuk, amiért áldozatot hoztunk, s a legnagyobb kincs megéri a legnagyobb áldozatot! Ezért a próféta első feladata: nehézzé tenni a visszatérést, göröngyössé az Istenhez vivő utat! "Tedd tompává fülét, kend be a szemét, hogy ne lásson, füével ne halljom, szive ne értsen, meg ne térjen és meg ne gyógyuljon!" - hangzik az isteni utasítás. De mivel tegye ezt a próféta? Miféle eszközt használjon a nép szívének értelmetlenné tételére, megkeményítésére? Erre nézve külön utasítást nem találunk; de érthető a megbizásból magából: a prófétának azt kell hirdetnie, amit a nép nem akar meghallgatni, s meglátni: a Jahvéhoz való visszatérést. A visszautasított isteni szó sem esik le a földre hiába, s dolga végezetlen, mert megkeményíti a visszautasítót. Ezsaiást tehát ne csüggesse, ha nem hallgatják meg, ha nem engedelmeskedik a nép: a visszautasítás is isteni cél; a nép ítéletre fog megkeményedni, s majd az ítélet végzi el azt, amit a szelid megtérésre intő szózat el nem végezhetett. A próféta megborzad, mint ahogy a korinthusiak megborzadtak, amikor Pál ezt írta egyik társuk felől: "Atadjuk az ilyet a Sátánnak!" /I.Ko.5,5,8/ Isten azonban bölcsőbb, mint az ember; ezt a bölcsességet Pál megtanulta, s most a prófétának kell azt megtanulnia. Izraelre ebben az állapotban üdvösebb a megkeményedés, mint egy nem őszinte játéknak a folytatása; mutatni az istenességet istenfélelem nélkül. Ilyen állapotban van ma a "hivők" legnagyobb része: évtizedek óta hallgatják az Igét őszinte, s becsületes megtérés nélkül! Az ily lelkek alkalmatlanokká válnak a megtérésre. Jobb volna nekik nyílt hitetlenekké válniok, hogy meg tudjanak aztán térni! Jobb Isten nélkül élni aránylagos becsületességgel, mint Istennel élni nem őszintén, becstelenül; mutatni az istenességet, s élni az önző, magunknak tetszelgő életet! Ha Juda a bálványokhoz fordul, s nem igyekszik szívéét megosztani Jahve éa a bálványok között, akkor hamarabb kiábrándul bálványaiból és nem áltatja magát hazug félkegyességgel. Ezért ne törődjék Jesajáhu azzal, hogy igehirdetése megkeményíti a népet! Mégis megremeg a próféta szive, s azt kérdi: meddig fog ez így tartani? mikorra várható mégis fordulat? S Jahve megmondja: amig a városok pusztákká nem lesznek, lakatlanokká; amig a házakból ki nem fogy az ember, s Jeruzsálem fényes lakai el nem vesztik lakóikat; amig a termő talaj sivataggá nem változik; amig fogságba el nem viszik az engedetlen népez, s az egész országban nem lesz nagy magányosság! Vagyis: amig teljessé nem válik a népre kimondott isteni ítélet! De ha visszatér a nép hazájába, még nincs vége az ítéletnek, mert még egyszer le fogják legelni az idegenek! Addig fog előremenni a megkeményedés, az Istentől való távozás, mig Izraelből nem marad több, mint kivágott terpentinfá és tölgy után egy törzsök, egy csonk. Ez a gyalázatos vég; ez a teljes el-

szűkségre lesz a változás kezdete! A törzsök, a földben megmaradt csonk újra kihajt és sarjaiból támad a népnek új élet. Az út tehát addig nagyon hosszú, nagyon kínos és nagyon küzdelmes! De az út végén ott vár Isten ígérete! Jahve megígérte, hogy a nehéz útnak vége lesz! Az út a tékozló fiu útja; mikor mindene elfogy, mikor már csak a disznók lesznek a barátai, s minden barátja magára hagyja: akkor lesz az útnak vége! Akkor ébred föl szívében a vágy az elhagyott atyai ház után; az elhagyott, megtagadott templom felé! S abban a templomban annak Lakója, Jahve felé! Akkor fogja a nép mondani: Fölkelek, elmegyek az én Atyámhoz, aki ifjúságomban velem volt; akit meguntam, elhagytam, s akihez most az út visszavitt! Jó volt nekünk Jesajásnak a templo-látomást látnia! Hogy teljes bizonyossággal lelkébe égetve maradjon a hatalmas, ígérgetevő Isten!

1-9.vers "Juda királyának, Acháznak napjaiban, ki Uzziájú fia, Jótámnak fia volt, Recin, Arám királya és Remaljáú fia, Fekach, Izrael királya felvonultak Jeruzsálemhez, hogy háborút viseljenek ellene. De nem tudtak ~~akkora~~ vele megharcolni. Mikor aztán Dávid háznak jelentést tettek: Arám királya Efraimhoz csatlakozott; megingott a szive és népének a szive, mintahogy a szél az erdőnek a fáit ingatja! Ekkor Jahve megszólította Jesajáút: Bredj el és találkozzál Acházzal: te és fiad, Maradék-megtér! Menj a felső vízvezetékének végéhez, a festők mezejének útjára s mondd meg neki: Orizkedjél s légy nyugton! Ne félj, szived ne legyen félős emiatt a megüszkösödött, füstös csutak miatt; még ha lángol is Recinnek, az arámiaknak és Remalja fiának haragja! Azért, mert Arám, Efraim és Remalja fia gonosz tervet szóttek ellened, ily módon: Fölmegyünk Juda ellen, működésbe lépünk ellene, utat készítünk benne a magunk számára és királyt állítunk belé, a Tábeal fiát! De így szól Jahve, az Ur: Nem valósul meg, nem úgy lesz! Mert Arám feje Damaszkusz és Damaszkus: feje Recin s még hatvanöt esztendő van addig, amig Efraimot megtörik s néptelenné teszik. Efraim feje Sámörön és Sámörön feje Remaljáú fia! Ha nem hisztek, meg sem maradhattok!"

A történeti könyvekből tudjuk, hogy Acház, Juda királya megtagadta Jahvét és bálványokat szolgált. Acház azonban Juda királya volt, Juda pedig Isten választott népének a templomhoz hű törzse: a gonosz és hűtlen király miatt Isten nem veszithette el választott népét! Ezsaiás ennek a népnek megmaradását szolgálta, mikor királya mindent megtett, hogy Jahvét ellene ingerlje. Juda népe is részes volt a bálványozás bűnében, de királyai vezették ebbe a hűtlenségbe. Még gonoszabbul hagyta el Istent az északi ország, melyhez tíz törzs tartozott s mely hol egy tágabb fogalmat jelentő nevet viselő Izrael nevet, hol egy szűkebb fogalom nevet: Efraimot. Izraelnek Juda is tagja volt, de már századok óta alkalmazták magukra ezt a nevet az északi törzsek szeretetlen kizárólagossággal. Efraim csak egy volt az északi országot alkotó 10 törzs közül, de mivel a vezető törzs volt, valamennyi közül a legerősebb s mivel a Juda elleni elégtelenség szítója volt, az egy törzs neve sokszor jelölte az egész 10 törzs egyesülését.

Ez a 10 törzs mmcsak magára hagyta Judát s az Istentől választott dávidi királyi házat, hanem később ellene fordult s ellenségeivel szövetekezett; sőt maga hívta szövetségbe Juda ellen a pogány népeket. Ezt a testvérárulást Isten nem hagyhatta győzedelmeskedni! Pogány népnek később odaadta a hűtlen Judát, de az áruló testvérnek látnia kellett, hogy gonoszságának Juda Istene ellenáll. Erről a védelméről biztosítani akarta Juda királyát is, Acház, noha ez az isteni segítséget nem kérte és nem is tudott vele mihez kezdeni. Jahve jól látta Acház szívét s mivel nem akarta Acház úgy kezelni, mint meghitt szövetségeseét, azért arra utasította a prófétát, hogy ne lakában keresse fel a királyt, hanem Jeruzsálemnek egy magányosabb, külső helyén: a felső tónál, a vízvezeték végénél, hol az ut a kékfestők mezeje felé eltér. Isten a prófétában nem engedi Magához közel Acház, csak messziről tárgyal vele; de még távolabb kell, hogy tartsa Izrael királyát, ki Izráél ősi ellenségével, a szir királlyal is kész volt szövetekezni a testvértörzs tönkretételére. A szir királyok éppen úgy törekedtek a többi népek leigázására és szolgaságba döntésére, mint az asszir, vagy a babiloni uralkodók, csak nekik ez nem sikerült oly mértékben. A bűnsulya azonban nem attól függ, hogy a bűnt mily mértékben sikerül megvalósítani s így Isten a szir uralkodók megfékezését is tervbe vette. Így jutott Acház ahhoz, hogy Jahve segítségét ígérte anélkül, hogy Acház Istenhez közelebb volt. Erre az isteni ígéretre Acháznak nagy

szüksége lett volna, mert, -mint istentelen királynak természetes - nagy félelmet keltett benne a hír, hogy Izráel és Damaszkusz urai hadsereggel közelednek Jeruzsálemhez. Könyvek híjján ebben az időben bizonyos jekképeket használt az ember; így alkalmazta a jelképeket a prófétai igehirdetés is igazságoknak a nép szívébe való vésésére. Isten sokszor utasította ily eszközök használatára szolgálait, a prófétákat. Ezékiellel parázna asszonyt vétetett el feleségül; Ezsaiásnak meg elrendelte, hogy fiát ezzel a névvel nevezze: Seárfás, ami azt jelenti: a maradék visszatér! Ez vigasztalásul szolgált a népnek, de komoly intéssel is: ime nem az egész nép, csak egy maradék fogja újra látni hazáját, ha majd Isten büntetéseképpen a nép fogságba megy. Ezt a jelképül szolgáló gyermeket kellett Ezsaiásnak magával vinnie a királlyal való találkozásra. A cél az volt, hogy a király ne felejtse, hogy Isten büntetése utban van; mégis Isten irgalma fogja azt követni! A fiu megjeleneése azt hirdette: Isten nem változik, Isten beváltja ígérését! Mikor a király szíve népének szívével együtt úgy ingott, mint viharban a szél az erdő fáit ingatja, az a gyermek beszélt királynak, népnek Arról, aki meg nem inog, meg nem változik soha! Szóval is ugyanezt mondotta a próféta, mikor a rettegő királyhoz intézte szavait: "Orizkedjél!" azaz ne engedd, hogy külső benyomások befolyása alatt légy, amikor Izráelnek változhatatlan Istene van! "Légy nyugton!" azaz pihenj meg az erős, szilárd Kősziklán s dobd el nyugtalanságodat! "Ne félj! Szíved ne legyen ijedős, félénk amiatt a két megüszkösödött, füstös csutak miatt!" ami nem valami hizelgő jellemzése volt a szir és izráeli királynak, azonban az igazságnak megfelelt. Megüszkösödött az olyan fa, mely előbb lánggal égett, de a lángot elfojtották és már csak parázs látszik a fán, mely füstöl, rossz szagot áraszt, melegíteni azonban már nem fog, kárt tenni már nem tud, tehát haszontalan. Sziria és Izráel már kiélték életüket, már az ítélet jön gyors léptekkel mindkét ország felé! S még ha lángra lobbanna is utolsó próbálkozásra a két király igyekezete, nem kell félni tőlük: újra el fognak aludni! Országok közt tüzet ez a két király már nem fog gyújtani! A gonosz terv, amelyet Juda ellen készített a két király, nem válik valóra, mert Jahve nem akarja! ~~xxxxxx~~

A terv, melyet megfogalmaztak, 4 részből áll: 1/ hadseregeikkel felvonulnak Jeruzsálem ellen; 2/ hadműveleti operációt kezdenek, Juda városait támadják meg s Judát tapláló környezetétől elzárják; 3/ ily módon elkészül az út a főváros bevétele s a kiéheztetett város könnyen kezükre jut; 4/ Judába ők állítanak hozzájuk hü királyt, kinek személyéről nem tudnak semmit, csak a név árulja el, hogy nem zsidó, hanem pogány, szir emberről lehet szó. A névnek egy másik alakja: Tabeél, Esd.4,7. ben fordul elő s azt jelenti: Isten jó! Ennek a névnek szándékos megváltoztatása egy másik értelmet hoz elő: nem jó! azaz: semmire sem jó! Isteni guny, mellyel Isten a gonosz szándék hiábavalóságát leleplezi. Valószínű, hogy a 8. és 9. versekben szövegromlás történt s ebedetileg a két vers első tagjának felcserélésével így hangzott s szöveg: "Mert Efraim feje Samária és Samáriának feje Remaljá fia: még 65 esztendő van addig, amíg Efraimot összetörik és néptelenné teszik; Arám feje Damaszkusz és Damaszkusz feje Recin: ha nem hisztek, akkor nem maradtok meg!" Ez a mondat ezt jelenti: Amint az elüszkösödött, füstös csutakok képtelenek fővárosaikat megmenteni, úgy a fővárosok is oly romlottak és erőtlének, hogy országaik számára védelmet biztosítani nem tudnak. Ezek-től az ellenségektől nem kell félniök s Judabelieknek s Juda királyának! Izráel sorsa meg van pecsételve: 65 év után fogságba megy! De Juda sorsa utána megy Izráel sorsának, ha nem kapaszkodnak hittet Istenükbe s Recintől megijedve emberi segítség után néznek s nem Istenben hisznek, mert ez esetben nem maradhatnak meg ők sem földjükön, hanem fogságba fognak menni! Ezt a fenyegetést jelképezni vitte magával Ezsaiás a fiát, kit Maradék-visszatér-nek kellett neveznie. Juda népe válszuton van: ha rabizza magát Jahvéra, nem megy fogságba és a veszély elfordul feje fölül; ha azonban hitetlenül idegen segítség után kapkod, akkor végzete utóléri s csak a maradék fog visszatérni!

10-25. vers. "Jahve aztan ujra szolott Acházhoz illetenképpen: Kérj jelt magadnak Jahvétól, Istenedtől lent az alvilágban, vagy fönt a magasságban! De Acház így felelt: Nem kérek, nem teszem próbára Jahvét! - Hallgassatok csak ide, Dávid háza - szolt a próféta - vajjon nem elég nektek, hogy embereket kifárasztotok, még Istent is fárasztjátok?! Azért Uram Maga fog nektek jelt adni: imé egy szüz lány terhes, fiat szül s így nevezi el: Velünk az Isten! Vaját és mézet fog enni, míg meg tudja vetni a gonoszt és választani a jót! Mert még mielőtt a fiu meg tudná vetni a gonoszt és választani a jót, elhagyatottá lesz az a talaj, amelynek két királyától te úgy borzadsz! Jahve rád, népedre és atyád házára oly napokat fog hozni, amilyenek nem következtek még, mióta Efraim Judáról levált. Elhozom Assur királyát! Azon a napon füttyenteni fog a legyeknek, amelyek Egyiptom folyóvízeinek szélén tartózkodnak és a méhnek, amely Assur földjén van, hogy mindannyian eljöjjenek és letelepedjenek a völgybevégekben és a sziklahasadékokban, minden bozótban és minden itatóhelyen. Azon a napon az Ur a folyam tulsó partján kibérelt ollóval, Assur királyával le fogja nyirni a főt, a lábak szőrét, sőt a szakállt is elragadja. Ama napon mindenkinek módjában lesz egy fiatal tehénnel s két juhval tartani fenn életét; a tej bősége miatt vaját fog enni, mert vajjal és mézzel fog élni mindenki, aki az országon belül még megmarad! Ama napon minden helyen, ahol most ezer sékel értékben ezer szállító áll, tuskévé és tövisbokorrá lesz. Nyilakkal és ijjal kell majd oda bemenni, mert az egész ország tuskévé és tövissé lesz. Azok közül a hegyek közül, melyeket ma kapával kapálnak meg, akkor egyre sem mennek a TÜSKÉTŐL ÉS TÖVISTŐL való félelem miatt; tehénlegelővé lesznek és juhek fogják széjjel taposni.

VIII.1-4.

Jahve szolott hozzám: Vég magadhoz egy nagy táblát s ird paravésszóval emberileg érthetőn: Gyorsan a zsákmányra, sietve prédára! Erre megbízható tanukat vettem magamhoz, Urija főpapot és Jöberekjáhu fiát, Zókarjáhut; azokkal elmentem a prófétaasszonyhoz, az terhes lett és fiat szült. Aztán Jahve így szolt hozzám: Nevezd ezzel a névvel: Gyorsan-zsákmányra-sietve-prédára! Hiszen még mielőtt a fiu hívni tudna: Apám! Anyám!, elviszik Damszkusz vagyontát és a sémoróni zsákmányt az assur király elé!"

Jahve tudta, hogy Acház király Jahvénel jobb segítséget vélt találni az esszir királyhán. Hogy azonban mily nagy volt irgalma és kegyelme Dávid saájaihoz, mutatja, hogy ezzel a törékeny és bizonytalan segítséggel szemben a Maga segítségét följánlja a szerencsétlen, elvakult királynak és hogy megbizonyosodjék arról, hogy a felajánlott segítség megbízható, felszólítja, hogy a király saját megbizonyosodása végett bármilyen jelt kérjen Tőle, akár az alvilágból, akár a magasságból származó csodát. Hiszen Jahve mindkét helyen korlátlan hatalmu Ur! Acház azonban nem fogadja el az ajánlatot s mivel nyíltan visszautasítani a próféta szavát nem akarja, a szerénység, alázatosság és istenki mélet ruhája mögé rejtőzik. "Nem teszem próbára Jahvét" - mondja. Bizonyos esetekben a jelkerés tényleg vétek s Isten dicséri a csodába nem kapaszkodó hitet: de itt a visszautasítás oka nem a hit volt és a szerénységnek semmi értelme nincs ott, ahol Jahve Maga ajánlja fel a csodát. A csoda itt a hitetlen s Istentől elidegenült király szívében a bizalmat ébresztette volna fel; de a király nem akart Jahvéban hinni; nem akart Jahvéról tudni, mert neki a pogány istenek felé volt vonzódása s Izráel szent Istene terhére volt. Acház olyan volt, mint a szerénykedő vendég, ki huzodozásával a házi asszonynak még több alkalmatlanságot okoz. Isten Izráel gonosz támadásával szemben meg akarta védeni Judát s ebben a szándékában Acház akadályára volt. Ezért

van, hogy Ezsaiás nyomban beszédet intéz a néphez s azt dorgálja, noha a királyhoz kellett volna intéznie szavait. A próféta nem akarta a királyt a nép előtt megszégyeníteni s amellet nem volt ok nélkül való, hogy Acház vétkéért a népet leckézteti, mert a néből sokan egyet értettek a királlyal és ezzel az egyetértéssel a királyt téves utjában erősítették. A próféta tehát helyesen cselekszik, mikor szemrehányásával az egész néphez fordul, melyet együttesen fenyeget az a veszély, hogy Jahve ki fog fáradni és a nép megsegítését abban hagyja. De vajjon elfáradhat-e Isten? Természetes, hogy nem; de itt megint olyan emberhez hasonlóvá tételről /anthropomorfhismus-ról/ van szó, amilyen az, ha az Ur karjáról vagy szeméről beszélünk. Isten sohasem fáradt; de egy idő múlva abbahagyja a kísérletezést abban az irányban, hogy az embernek felajánlja segítségét, ha annak arra szüksége nincs, vagy azt hiszi, hogy nincs; abbahagyja, mintha elfáradna; pedig nem fáradtság, hanem bölcsessége viszi rá a visszavonulásra. Hadd kóstolja meg az ember az Isten-nélkül-valóságot, akkor majd szomjazva s epedve fogja egyszer Istent szólítani. Most azonban még nem "fáradt el" Jahve, hanem próbálkozik népével s mivel Acház nem választ jelt, Isten Maga szolgáltat ilyen. Az Istentől kivánsztott jel egészen elűt azonban attól, ami Acháznak vagy bárkinek másnak eszébe jutna; amellet a jel többszörösen teljesedik s igazi teljesedésében nem olyan, amit Acház vagy bárki más azonnal ellenőrizhet; hanem annak ellenőrzése évszázadokat vesz igénybe s így a késői nemzedékeknek szól. Kérdés: kit kell értenünk a szűz alatt, ki terhes, noha ~~fiat~~ szűz és fiat szül. A 8. fejezet első 4 versében, úgy látszik, megkapjuk a feleletet. Egy prófétaasszony, ki szűz volt, terhessé lett, fiat szült s a tény Jösajáhu próféta tanukkal ellenőriztette, kik szintén megbízhatók voltak s kiknek nevét lelkiismeretesen közli Jösajáhu; a tanuk közül egyik a főpap. Hogy mit ellenőriztek ezek a tanuk, nem világos a szövegből, de valószínű, hogy az ellenőrzésnek a kezdetét látjuk, mikor a prófétával meglátogatták a próféta-szűzet s hogy azt a látogatás után a szükséges időre megfigyelték s így ellenőrizni tudták, hogy emberi beavatkozás nem történt, a gyermek mégis megszületik. Manapság tulságosan nagy dolgot csinálnak a szeplőtelen születésből és azt majdnem az istenfiuság bizonyítékának tartják. Vannak, akik Mariára is átviszik a "szeplőtelen" születést, noha erre sehol semmiféle bizonyíték nincs. Ebben a rendkívüli s tulzott értékelésben hatalmas anyagiasság nyilatkozik; mert hiszen a szellemi világnak nem nagy dolog ilyen csodákat létrehozni; a teremtés, az első létrehozás sokkal nagyobb csoda volt s azt mégsem nevezzük szeplőtelennek. A "szeplőtelen" jelző durván sérti Isten teremtő munkásságát, mert ezzel a szóval azt állapítjuk meg, hogy a születés rendje, melyet Isten teremtő munkájával szabályozott, ~~szűz~~ nem szeplőtelen. Jegyezzük meg, hogy ami születés az Istentől rendelt házasságban történik, az mind szeplőtelen s így minden tisztességes házasságból származó gyermek szeplőtelenül született. Tehát csak földi apa nélkül való születésről beszélhetünk. Mondottam, hogy a szellemi világnak nem kerül nagy megerősítésébe ilyesmit létrehozni. A prófétaszűztől született gyermek is apa nélkül született, mert ha nem így volna, minek a bizonyítására vitte volna el Jösajáhu a főpapát és az érdemes Zökarjáhut a Jöberekjáhu fiát? Acház és a judai nép ezt az apa nélkül való születést kapta csodajelül, mintahogy annak a magzatnak neve: "Gyorsan-zsákmányra-sietve-prédára" is azt bizonyítja, hogy a gyermek születése megnyugtató volt arra, hogy a szírek és izraeliták Jahve ígérete szerint prédára fognak kerülni. A megnyugvás végett még a gyermek megszületésére sem kellett várniok; mert hiszen már az apa nélkül való teherbe esés is bizonyíték volt, miután a magzat nagysága annak korára világosságot vetett. De a bizonyítás azzal történt, hogy "még mielőtt a gyermek apát-anyát tudna mondani, elviszik Damaszkusz vagyonát a sémöráni zsákmányt az assur király elé". Ezsaiás a sokaktól látott nagy táblára a születendő gyermek nevét akkor írta fel, mikor a gyermek nemzése még nem történhetett meg; tehát a bizonyítás teljes és megbízható volt. Így a jel, melyet Isten

önként adott Acháznak, csakugyan meggyőzhette az uralkodót és a népet. Azonban csoda nem szokott elfordítani vétkes utról olyanokat, kiknek szive hamis; azok mindig találnak kibuvót, mentséget, magyarázatot arra, hogy a megkezdett uton tovább menjenek. A csoda csak a jóhiszeműeknek való, azok vigasztalására, megszilárdítására.

Van azonban a terhes szűzleánynak egyetemesebb - tipikus - értelmezése is. Ha a jel első teljesezése az Ezsaiástól meglátogatott próféta asszonyban történt is, ez nem jelenti, hogy Isten ezzel kihasználta ezt a nagy értékű és igen sokat mondó bizonyosságtételt. A csodajelnek benső jelentése is van, és pedig az, hogy Isten emberi közreműködés nélkül is el tudja végezni, amit akar; nevezetesen meg tudja ujitani, ujjonnan tudja szülni a lelket. Az Istennek kedves nép nem emberi hozzájárulással, hanem tisztán Isten hatalmából és hűsége által fog születni. A mennyei nemzés szülötte az egyház, mely létét Isten földön működő szent Szellemeinek köszönheti. Jesajáhu szüze a Jel.12.napba öltözött asszonya, ki a győzedelmes, választott egyházat szüli magából a szent Szellem által.

A saját erején erőlködő Zsidóság sokáig nem értette meg Jesajáhu csodás jelét s még hosszú utra van megelégedése, hogy megértse; a pogányok előbb jutottak erre az ismeretre. Pedig Isten még egyszer s most már sokkal nagyobb nyomatékkal mutatta meg a Velünk az Isten! Immanuel! csodajelét. De van a jelnek külső teljesezése is: egy egyszerű, de Istent váró asszonytól született szüzi megtermékenyítéssel Isten Fia a földre. Jessajáhu prófétaasszonya ennek az asszonynak is árnyképe, előfutárja volt, mint Elizeus az igazi Immanuelé. Elizeus csodái alig voltak kisebbek, mint Jézuséi s hívő emberek mégsem jut eszébe kételkedni bennük. Így a szüzi fogadás csodája is elől járt az Ótestamentumban. Korán be kellett hatolni az értelmekbe ennek az igazságnak: várjátok a felülről való születést! A többi körülmény is igen jellemző s általános, tipikus jellegű. A születendő gyermeknek mindig értelmi s erkölcsi kifejlődésére vár az emberiség. A prófétaasszony magzata apát, anyát hív, vagyis felösmeri, hová, kikhez tartozik. A jövődőlésben említett gyermeknek meg kell tudnia különböztetnie a jót és rosszat, tehát jóvá kell tennie azt, amit az első emberek elhibáztak. A napba öltözött asszony magzatja a Sátán ellen, Isten mellett tesz tanúságot. Ez a jóvátétel a fordított iránya annak, amit az első emberpár tett.

Az első ember a Paradicsomban nem ismerte a gonoszát, csak a jót a amikor megösmerte a kettő közt levő különbséget, a jóról haladt át a rosszra, hogy a rossz egyedül uralkodjék rajta, de visszavágyódjék a jóra. A Jesajáhutól megjövendőlt gyermeknek visszafelé kell tennie az utat a rosszból az elveszített jóba s ha valakire ráillik ez a visszafelé kereső ut, akkor az a názáreti Jézus, ki a természetben, a kijelentésben, az emberi életviszonyokban mindenütt kereste és megtalálta az elveszített Atyához visszavivő utat, mint ezt különös erővel példázatai mutatják. Hogy a prófétaasszony magzata mit tett e tekintetben, nem tudjuk; de nem is fontos. A nép maga a visszavivő utat a babiloni fogság után kereste, de újra eltévesztette s tévedésének legkirívóbb állomása a Golgota keresztje volt. Ennek a visszatalálásnak végső állomása a "Velünk az Isten!" Érdekes, hogy addig, amíg a keresés vagy növekedés történik, a gyermek vaját és mézet eszik, vagyis a nomád emberek ételét, kik a természetnek e két ajándékára vannak leginkább utalva; egyiket a hatalmas nyájuk adják neki, amásikat az erdő. Tehát a csoda-gyermek utja kívül visz az emberi társadalmon, az emberi civilizáción, mint Abrahám utja is azon kívül vitte a hit atyját; mint ahogy Jézusnak is félreeső falusi otthonban, a földi magasságok befolyása nélkül kellett hivatására nevelkednie. Az emberi civilizáció és kultúra nem a megváltás utja, hanem a rosszba való belebonyolódásé. A világi teológia távolabb visz Istentől; az orvosi tudomány akadály a természet isteni Teremtőjéhez való eljutásnak; a művészetek az anyagnál kötnek ki, nem az eszménél. Aki Istenhez el akar jutni, annak vaját és mézet kell ennie, azaz nomáddá, világ zarándokává válnia. Ugyanakkor a civilizáció elnépteleníti a földet, mert háborukon, éhségen, dögvészen viszi

át az emberiséget. Damaszkusz és Izráel elhagyatottakká lesznek, mert emberi uton, a világ útján haladnak s nem a láthatatlan Isten útján járnak s a talaj, melyen felnöttek, magányossá, lakatlanná fog válni, mert hiányzik róla az isteni áldás. Nem kell tehát félniök a judabelieknek, kik között "Velünk az Isten" nevelkedik. Isten elhozza rájuk Assur királyát, sőt egy másik ellenség is támad Isten ostoraként: Egyiptom. Utóbbi csipős legyekhez hasonlítja a próféta, előbbi, Assurt méhhez: Isten füttyent, azaz jelt ad nekik s azok angyaloktól felindítva elindulnak hódítani s anélkül, hogy tudnák, Isten akaratát véghez vinni. S minthogy a bogarak raja völgyszorosulatokban, szűk, levegőtlen helyeken, elhagyatott bozótokban és nedves helyeken szeret megtelepedni, mely helyek ivadék-szaporításra legalkalmasabbak, úgy fogja az ellenség is megszállni az Istentől elítélt országok minden alkalmas helyét, hogy onnan bántsa, gyötörje az ország lakóit. Ollóhoz is hasonlítja Assur királyát a kijelentés, mely ékességétől fosztja meg, meggyalázza a meghódított országokat, mert gyalázatban él minden nép, mely szabadságát veszti s más nemzet kényének-kedvének oda van vetve. A szakáll különösen növelte az akkori divat szerint a tekintélyt és szépséget s a lábak szőrének levágása szemérem-sértést, megszegyenítést jelentett. Ekkor aztán maga a héber föld is vajjal és mézzel élő orszaggá lesz, tehát megjárja a nevelődés útját, úgyhogy maga a zsidó nép is megfutja a Velünk az Isten nevelkedésének útját. A mezőgazdasági civilizáció elpusztul s ennek koronája a szőlőskert is. De a pusztuláson, elhagyatottságon át a nép Istenét fogja megtalálni. Olyan pusztaság lesz a föld, hogy vadászni fognak menni rajta a emberek ott, ahol házak városok álltak valaha. Az emberi zajos élet helye legelővé lesz. Juda talaja követni fogja Izráel talaját. Judára is oly napok jönnek, amelyeket nem látott, mióta Izráel levált róla. De mikor mindenkitől elgyataottá lesz a szerencsétlen nép, akkor a disznók mellett, mint a tékozló fiú, megleli Istenét s rálép a hazavivő utra. Ez utat járja majd Jézus-Immánuel! Ezt járja a napba öltözött asszony férfi-magzatja!

" Isai törzséből egy vesszőszál fog kisarjadni, gyökérzete egy hajtással termékenyül. Jahve Szelleme fog rajta megtelepedni, bölcseségnek és értelemnek Szelleme, szándéknak és erőnek Szelleme, Jahve ismeretének Szelleme! Jahve félelmét fogja szagolgatni; nem szemének látása szerint fog itélni s nem fülének hallása szerint fog törvénykezni. A kis embereket igazságosan fogja megítélni, a föld nyomorultjaival becsületesen törvénykezik; szájának vesszejével megveri a földet s az ajkairól áradó szellemmel megöli az elvetemültet. Igazságossággal övezi csipejét, hűséggel a derekát. A farkas a báránnyal fog együtt lakozni, a párduc összefekszik a gödölyével, a borju és a fiatal oroszlán és a hizlalt tulok együtt lesznek és egy kis fiu terelgeti őket; a tehén és a medve együtt legelnek, kicsinyük lehevernek; az oroszlán pedig, mint a szarvasmarha, szalmát eszik. A szopós gyermek a vipera lyukánál játszik; az elválasztott gyermek a királykigyó fehér föltjára nyújtja kezét. Nem ártanak, nem pusztítanak egész szent hegyemen, mert a föld belve lesz Jahve ismeretével, mint a tenger fedve van vízzel! Azon a napon Isai gyökérhajtásához, ki zászlónak fog a népek számára állani, kereső nemzetek fognak jönni s dicsőség lesz a hely, ahol megnyugszik."

A kép szerint a mezőn egy levágott fa törzse áll, csak a földben levő gyökerekben van még élet. De a törzsből a gyökereken át folyó élet egy hajtást sarjast s mikor senki sem vár már ~~szarjast~~ életet a fától, az újra zöldel. Ez a kivágott fa Izráel; az időpont, amelyben a gyökérhajtás kinő, a kegyelem ideje, mikor Jahve a földjéből elűzött népen megkönyörül és őt Önmagáért, szent Nevéért, Fianak véres áldozatáért visszafogadja. Pál pontosabban megírja az időpontot, melyben az Ábrahám ^{szarjast} olajfájáról kitört olajfaágakat Isten visszaoltja a törzsbe: amikor a nemzetek teljes száma bemegy; amikor az egyház növekedését befejezte, s elragadtatik. Amikor az 1000 éves uralkodás ideje kezdődik, akkor a földön újra kihajt Izráel csonka törzsöke s új történet kezdődik Izráelnek.

Ez a sarj azonban különbözni fog minden hajtástól, mely az emberi nem törzsein kisarjad, mert ezen Jahvének különös áldása fog megnyugodni s őt állandóan megtölteni: Jahve Szelleme száll reá s betölti őt isteni tartalmával. Ez az isteni töltés bölcseségből és megértésből áll, szándékot és erőt ébreszt abban, aki kapja s megnyitott szeme előtt Jahve ismeretét és félelmét mutatja meg. Lényegében tehát az emberi értelemmel van dolga s ismeretét ad annak, akire száll, mint János Kenete, mellyel, aki azt kapja, ismeretre jut. /I. Jn. 2, 20 skk./ A bölcsesség és értelem tulajdonképpen szellemi látóképeség, melyek közül az első, a bölcsesség a dolgok legmélyebb alapjait, a második, a megértés a dolgok belső szerkezetét és összefüggéseit mutatja, illetőleg képességet ad azok megítélésére, a rejtett szellemi világ titkaiba való bepillantásra. Bizonyos, hogy az, akiről Ézsaiás jövendöl, a názareti Jézus, nem akkor kapta először a szent Szellemet, amikor az galamb alakjában Rája szállt, mert Jézus már kicsiny korától fogva megtelt bölcseséggel /Lk. 2, 40/. Ez a bölcsesség tette őt arra képessé, hogy akármire nézett is ebben a világban, minden mögött és minden alatt az Istennek és a mennyek királyságának titkait pillantotta meg: a természet és az emberi élet minden vonatkozásában e titkokat látta tükröződni. Ez a bölcsesség nyitotta meg értelmét s ennek a bölcseségnek fényében értette meg, mik az embereknek és az emberi életnek igazi bajai, szükségéi és orvossága. A bajok és az orvosság ismerése nyitotta meg szeme előtt azt az isteni tervet, mellyel a világon annak Teremtője segíteni akar és fog, úgyhogy az isteni Szellem ezt a tervet Jézus szándékává tette, melynek életét szentelte oda; egyuttal beléöntötte azt a szellemi erőt, mely őt, mint a megkeresztelkedés után, magával ragadta ki a pusztába, a szenvedések kohójába. A Szellem hajtotta őt, mint Ró. 8, 14 mondja, hogy az Isten fiait a Szellem hajtja. A Szellemnek galamb alakjában Jézusra szállása Jézus életében az az ese-

mény volt, ami a tanítványok életében a pünkösdi: egy erő ragadta meg az Urat, mely attól a pillanattól vitte Őt előre Isten tervének megvalósítására s ezt a tervet, mint szünetlenül irányító szándékot lelkébe ültette. Jézus igazi ember volt, minden emberi gyöngeséggel megrakva, kivéve a bűnt, mely nem gyengeség, hanem elfordult életirány. Gyermekkorában Neki épen úgy meg kellett világosodnia s ismereteket szereznie, mint nekünk, ha Nála - engedelmissége következtében - ez gyorsabban és könnyebben ment is, mint nálunk. Jahve képe lassankint állt eléje, de egy belső ráismerés következtében mindjárt úgy, mint Atyjának képe. Nem következtetett Rá, hanem olyan volt ez a felismerés, mint mikor egy kép elől elvonnak egy leplet. Láttá az Atyát s Vele együtt a szellemi világot és annak titkait; de mindenben az Atyának a fénye szüremlett át s mindent ~~Atyjának~~ az Atyára való vonatkozásában ismert meg, nem úgy, mint mi, akiknél ez az Istenre vonatkoztatás csak ujjonnan születésünktől fogva valósul meg, aztán korábbi ismereteinkkel szembe száll. De vajjon volt-e félelem az Urban? Kinzó félelem semmi, mert ezt a szeretet mindenestől kiüzi; de az istenfélelem csak annak kinzó, aki az ítélet felé halad. Aki mentes az ítélet félelmétől, annak az istenfélelméből semmi kin sincs, csak erős tartózkodás mindattól, ami az Atya lényével és akaratával ellenkezik. Ez az örvendező, szent félelem volt meg az Urban; olyan volt ez, mint az őv, mely szorosra fűzi rajtunk a ruhát és megkönnyebbiti a járást, egyenesen tartja a testet. Jézusnak az istenfélelem szilárdságot és férfiaságot adott. Ez volt a Kenet, ki az Uron megnyugodott s ennek a csodálatos égi Kenetnek az illatát érezte meg a próféta az idő távolából és leírta azt, amint szellemi érzékeivel azt megszagolta. Nem kikövetkeztette, hanem megérezte! Következtetéssel csak már szerzett ismereteinket rendszerezni tudjuk; az új ismeret szerzésének módja nem a következtetés, hanem a meglátás. Newton meglátta a gravitációt, mikor a fáról leeső almát látta: egyszerre villant fel agyában, nem fáradságos ~~szu~~ okoskodással jutott rá. Ráismerünk a dolgokra, ajándékképpen kapjuk a tudást, a Szellem ajándékképpen. Így látja a művész a gyönyörködtető szépet a tudós a gyógyító igazságot, a próféta a szabadító reményt. De arról a vesszőszálról még egészen különös dolgokat lát meg a próféta. Az emberi szervezetben, mely testi és szellemi szervezet, kétféle érzékszervek vannak: testiek és szellemiek. Kétféle érzéklésével az ember két világban mozog: a testek és a szellemek világában. Sajnos, szellemi érzékszerveink visszafejlődtek, mint a vakondok látása: nem használtuk, elvesztettük őket! A gyermek Jézusnál a belső szellemi érzékszervek természetesen és teljes erejükben nyitak ki és fejlődtek; ezért Ő mindent másként látott, mint a többi gyermek. Azért találják Őt, míg a többi gyermek künn játszadozott, a templomban mennyei Atyjának dolgai felől érdeklődve. A próféta előre látja Nála: "Jahve félelmét szagolgatja", míg más inkább a mező virágait szagolta. "Nem szemének látása szerint ítél és nem fülének hallása szerint törvénykezik", hanem egy belső látástól vezetve látja az igazságot és ahhoz szabja ítéleteit, korholó vagy biztató szavait. Azt is jelenti ez a látomás: nem ehhez a látható világhoz, nem a körülötte élő emberek véleményéhez igazodik, hanem belső szellemi megérzéssel Isten akaratát keresi s látja meg. Jézus már első földi megjelenése alkalmával odaállott a kicsinyek és elnyomottak mellé, sőt mindjárt köztük született s közöttük nőtt fel. Meglátta a nyomort a gazdagon felékesített parázna nő lelkében, kit földre nyomott a férfi-erőszak; meglátta a nyomort a gazdag vámszedő szívében, kit félrelökött a dölyfős önelégültség; meglátta ezeknek az elnyomottaknak siró lelkét is és vigasztalást vitt nekik. Nem a vagyontalan nyomort sajnálta, mert emellett a lélek lehet boldog, hanem a lelki nyomort. Igazságosan ítelt, amikor a templomtéren a farizeusok kezéből megmentette a parázna nőt s amikor a vádlókat üzte ki vádaktól terheltlen a templomból. A vagyoni ellentétekbe nem avatkozott. De amikor másodszor visszajő, a vagyoni, anyagi dol-

gokban is megvalósítja az igazságosságot s a becsületességet /egyenességet/ azzal, hogy szavának hatalmával megveri, lesújtja az elvetemültet, azt, akit gonosz, rabló hajlamai Istentől félre sodortak. Vasvesszővel fog uralkodni akkor majd s annak a gonosz többé nem állhat ellene. Az igazságosság és hűség, mely a személyes egyenességnek és becsületességnek a neve, körülfogja majd derekát, azaz ez a két tulajdonság fogja munkájában és ítélkezéseiben egyenesen tartani és megszilárdítani. Mi lesz ennek az uralkodásnak a következménye? A régen áhitott, soha meg nem valósított békesség. Mert békesség csak ott lakozik, ahol előbb az igazságosság ítél. Azok a kegyesek, akik mindent a "szeretet" angol ffastromával akarnak le- ragasztani s félnek az igazságosság megjelenésétől, nem békességet vetnek, hanem gonosz igazságtalanságot, lefojtott gyűlöletet és követelőző bosszúvágyat. Ezek a szerető lelkek a világ gonosztevői. Jézus első földi időzése alatt nem rejtette el az igazságosságot; míg megbocsátó kegyelemmel fedezte el a megvallott vétket, addig kérlelhetetlen élességgel feddette meg a képmutatást és hazugságot, az önteltséget és felfuvalkodást. Az igazságosság vádja alá, mely az ítéletben lesújtani készült, Magát vetette oda s igaz szeretetével megszerezte második földi időzésének, uralkodásának erkölcsi alapjait, erkölcsi ~~hűségét~~ tőkét. Ez az igazságosság szelidíti meg a farkast és tölti meg bizalommal a bárányt, hogy együtt lakozhatnak; fekteti össze a vérengző párducot a védtelen gödölyével; teszi képessé a kis gyermeket is arra, hogy az oroszlánt, a hizlalt tulkot és a borjut együtt terelgesse s egy legelőre hozza a medvét és a tehenet. A világ gyilkos ellentétei abban szelidülnek össze, ami igazságos és becsületes; mert szeretni csak igazságosságban és becsületben lehet. Nem a hazug kimélet szelidíti meg az embert, hanem az igazságos megbízhatóság. És amikor az isteni igazságosság megszelidíti ezt a világot, azaz az embereket; amikor a gonoszra ingerlő, kísértő sátán megkötözve tömlőcben fog várakozni, amikor az igazságtalanság többé ingerelni nem fog: oly biztonságban lesz ebben a világban, hogy a szopós gyermeket nem kell óvni attól, hogy amellet a lyuk mellett játszadozzék, amelyben vipera bujlik meg; mert akár képesen vesszük és emberekre alkalmazzuk a vipera-jelzőt, akár az állatvilágnál maradunk: nem lesznek a földön vipera-mérgű emberek és el fog tűnni az állatokból az a vadság, amely az embervilágról s az emberektől a világba beeresztett szellemvilágtól ment át az állati lélekbe. A nagyobbacska, már az emlőtől elválasztott, de még a rosszat mindig nem ismerő gyermek is bátran játszhatik a baziliskussal vagy királykigyóval, melynek fején levő fehér folt olyan, mintha korona volna rajta: a tudatlan gyermek a fehér folt után nyul, a mérges kigyó fejére, de kárt ott már nem fog szenvedni. Sem emberek, sem állatok nem fognak ártani többé a szent hegyen, a Sionon s azon az egész területen, amelyre a Sion hatalma ki fog terjedni, mert ezt a területet meg fogja tölteni Jahve ismerete oly teljességgel és kizárólagossággal, mint ahogy a tengert csak víz fedi és semmi száraföld. Ez a teljesség azt jelenti, hogy akkor Jahve ismerete minden más, hamis és hazug ismeretet ki fog szórítani s egyedül fogja befolyásolni az embereket. Beszéd és írott szó, ujság, mozi és iskola, tudomány és művészeti alkotások csak Jahve élő ismeretét fogják szerte- szórni. Az egész új kultúra középpontjában ott áll Isai gyökérhajtása, az új Dávid, az Isten Fia: Róla fog szólani mindenki és minden, az Ő szeretete fog mindenből kisugározni; szent Neve, Lényé zászlóként fog mindenfelé integetni s fogja hirdetni, hogy csak a názáreti Jézus Lényében van előre- haladás, biztonság, békesség és siker. Akkor az emberek végre megtanulják, végre elfogadják, végre alapelvké teszik, hogy békesség nincs odaadó szeretet nélkül, mely nem a maga érdekét nézi, hanem a másikat elébe helyezi a magáénak. Ez a szeretet tündöklő fényességként fog ott ragyogni, ahol az új Király trónja lesz és mindenki ennek fényében jár.